

Viranomaispalvelut / Kansainväliset jätesiirot

27.3.2023

Kansainvälisten jätesiirojen tarkastussuunnitelma vuosille 2023-2025

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Suomen ympäristökeskus toimivaltaisena viranomaisena	3
1.2 Säädökset	3
1.3 Kansainvälisten jätesiirojen tunnuslukuja ja tietoja vuodelta 2022	3
1.4 Viranomaisten välinen yhteistyö	4
1.5 Laittomat jätesiirot ja valvonta	6
2 Tarkastussuunnitelmien laadinta	6
2.1 Suomen ympäristökeskuksen vastuulla oleva tarkastussuunnitelma	7
2.2 ELY-keskusten ja kuntien vastuulla olevat tarkastussuunnitelmat	7
3 Riskinarviointi	7
3.1 Riskinarvioinnin perusta	7
3.2 Siirtomenettelyt	8
3.3 Jätelajit ja kohdemaat	10
3.4 Riskinarvioinnin tulokset	10
4 Tarkastusten painopisteet	11
5 Suunnitelman kattama maantieteellinen alue	13
6 Tarkastettavat kohteet ja tarkastusten sisältö	13
6.1 Laitokset ja yritykset, joissa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä	13
6.2 Laitokset ja yritykset, joissa syntyy vaarallista jätettä	14
6.3 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista kuljettamista	14
6.4 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista keräystä	15
6.5 Laitokset ja yritykset, jotka toimivat jätteen välittäjänä	15
6.6 Laitokset ja yritykset, jotka toteuttavat jätteen kansainvälisiä siirtoja	16
7 Tarkastusten maksullisuus	17
8 Käytössä olevat tarkastusten voimavarat ja keinot	17
8.1 Henkilöstöresurssit	17
8.2 Koulutus ja ohjeet yhteistyöviranomaisille	17
9 Tarkastussuunnitelman julkisuus	17
10 Raportointi Euroopan komissiolle	18
11 Suomen ympäristökeskuksen yhteystiedot	18

1 Johdanto

1.1 Suomen ympäristökeskus toimivaltaisena viranomaisena

Suomen ympäristökeskus (jäljempänä Syke) on toimivaltainen viranomaisen kansainvälisten jätesiirojen valvonnassa ja vastaa myös valvonnan edellyttämästä yhteistyöstä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Toimivalta koskee myös Ahvenanmaata.

Syken viranomaistehtäviin kuuluvat jätesiiroilmoitusten käsittely ja päätösten tekeminen, ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvan rekisterin ylläpito ilmoituksista ja päätöksistä sekä jätesiirojen valvonta, mukaan lukien vaarattomien ns. vihreiden jätesiirojen valvonta. Jätesiirojen tarkastuksia tehdään yhteistyössä Tullin, poliisin, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (jäljempänä ELY-keskusten) ja kuntien ympäristöviranomaisten kanssa. Tehtäviin kuuluvat myös koulutus, tiedotus ja neuvonta kansainvälisiin jätesiiroiin liittyvissä asioissa sekä toimiminen EU:n yhteyshenkilönä. Syke tekee yhteistyötä muiden maiden jätesiiroviranomaisten kanssa ja osallistuu kansainvälisiin projekteihin mm. EU:n ympäristöviranomaisten tiedonvaihto- ja yhteistyöverkoston IMPEL Waste and TFS-ryhmässä sekä Pohjoismaisen ministerineuvoston alaisen kiertotalousryhmän kansainväliset jätesiirot -alaryhmässä. IMPEL TFS-verkoston päätavoite on laittomien jätesiirojen ehkäiseminen. Pohjoismaiset projektit ovat liittyneet etenkin ns. vihreiden jätesiirojen valvonnan tehostamiseen.

1.2 Säädökset

Jätteiden kansainvälisten siirtojen valvonta perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1013/2006 jätteiden siirrosta (jäljempänä jätteensiirtoasetus). Jätteensiirtoasetuksen muutosehdotus annettiin marraskuussa 2021 (Euroopan komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi jätteiden siirroista sekä asetusten (EU) N:o 1257/2013 ja (EU) 2020/1056 muuttamisesta). Muutosehdotuksen käsittely on meneillään.

Muita sovellettavia säädöksiä ovat:

- Komission asetukset (EY) N:o 1418/2007 vihreiden jätteiden viennistä OECD:n ulkopuolisiin maihin
- Jätelaki (646/2011)
- Valtioneuvoston asetukset jätteistä (179/2012)
- Valtioneuvoston asetukset sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta (519/2014)
- Ympäristönsuojelulaki (527/2014)

Valvontaan liittyviä muita lakeja ovat hallintolaki (434/2003), laki oikeudenkäynneistä hallintoasioissa (808/2019), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, julkisuuslaki) sekä rikoslaki (39/1889).

1.3 Kansainvälisten jätesiirojen tunnuslukuja ja tietoja vuodelta 2022

Vienti- ja tuontimäärät alla koskevat jätteensiirtoasetuksen mukaisella jätesiirotulvalla siirrettyjä jätteitä Suomen rajojen yli.

Ilmoitukset vuosittain

- noin 200 jätesiirot lupaa. Tiedot voimassa olevista jätesiirotuluvista ylläpidetään verkkosivulla www.ymparisto.fi/kvjatesiirot

- noin 10 000 siirtoerää vuodessa

Vienti vuonna 2022

- noin 200 000 tonnia
- Vientimäärä oli noin 60 000 tonnia pienempi kuin vuonna 2021. Suurimmat tekijät viennin pienenemiselle olivat rakennus- ja purkujätteen, kaupallista alkuperää olevan yhdyskuntajätteen sekä jäteperäisten polttoaineiden viennin väheneminen.
- Noin 99 % jätteistä, joista noin 79 % oli vaarallista jätettä (sisältäen sekalaisen yhdyskuntajätteen), vietiin hyödynnettäviksi. Hyödynnettäväksi vietiin mm. metallipitoisia jätteitä, käsiteltyä puujätettä sekä jäteakkuja ja –paristoja. Sekalaisen yhdyskuntajätteen (Y46) osuus oli noin 4 % viennistä. Metallipitoisten jätteiden viennin osuus oli noin 27 % ja käsitellyn puujätteen noin 22 %. Tärkeimpiä kohdemaita olivat Ruotsi, Saksa ja Ranska.

Tuonti vuonna 2022

- noin 150 000 tonnia
- Tuontimäärä oli miltei 40 000 tonnia suurempia kuin vuonna 2021. Kasvu johtui pääosin jäteperäisten polttoaineiden sekä jäteöljyn tuonnin kasvusta.
- Tuotavista jätteistä hyödynnettiin noin 93 %. Puujätteen, jäteperäisten polttoaineiden ja jäteöljyn tuonti kattoi noin 88 % hyödynnettäväksi tuotavista jätteistä.
- Loppukäsitteltävän jätteen osuus tuonnista oli noin 10 000 tonnia.

Jätteiden viennin ja tuonnin tilastoja ylläpidetään verkkosivulla

[Tilastotietoa kansainvälisistä jätesiirroista](#)

Ns. vihreät jätteet

- Vaarattomia ns. vihreitä jätteitä, kuten romumetallia, keräyspaperia, käsittelemätöntä puujätettä ja kumijätettä, voidaan siirtää hyödynnettäväksi ilman jätesiirtolupaa tietyin edellytyksin.
- Ns. vihreiden jätteiden siirtomääristä ei ole saatavilla kattavaa tilastotietoa.

1.4 Viranomaisten välinen yhteistyö

Tullin ja Syken yhteistyö on avainasemassa laittomien kansainvälisten jätesiirtojen paljastamiseksi ja torjumiseksi:

- Syke ja Tulli pitävät säännöllisiä tapaamisia, joissa suunnitellaan valvonnan kohdentamista, sovitaan toimintamalleista sekä kenttätarkastuksista.
- Sähköinen palvelukeskus (SPAKE) on säännöllisesti yhteydessä Sykeen jätesiirtoihin liittyvissä kysymyksissä.
- Tullitoimipaikat erityisesti EU:n rajoilla Itä-Suomessa ja Lapissa ovat säännöllisesti yhteydessä Sykeen jätesiirtoihin liittyvissä kysymyksissä.
- Syke järjestää Tullin kanssa kohdennettuja tarkastuksia satamissa sekä muilla rajanylityspaikoilla.
- ELY-keskusten ja kuntien ympäristöviranomaiset voivat ilmoittaa Tullille vienneistä, joiden epäilevät olevan laittomia. Tulli tarkastaa epäillyn viennin asiakirjatiedot vientimenettelyssä, minkä jälkeen tarvittaessa tehdään fyysinen tavarantarkastus. Ympäristöviranomaiset voivat ilmoittaa epäilyksistään myös Sykelle.
- Tulli toimii esitutkintaviranomaisena laittomissa jätesiirroissa.

Poliisi

- Osallistuu valvontaoperaatioihin ja niiden suunnittelemiseen harkinnan mukaan.
- Jätekuljetusten tarkastukset, myös yhteistyössä ELY-keskusten kanssa.
- Esitutkintaviranomainen laittomissa jätesiirroissa.

ELY-keskusten, Ahvenanmaan ympäristö- ja terveysviranomaisten (ÅMHM) ja kuntien ympäristövalvonta

- Syke lähettää päätökset jätesiiroilmoituksista tiedoksi valvontaviranomaisille jätteen lähtöpaikan tai jätettä vastaanottavan laitoksen sijaintipaikkakunnan mukaisesti.
- Lupaharkinnassa Syke konsultoi valvonta- tai lupaviranomaisia tarpeen mukaan.
- Jätettä keräävien, kuljettavien tai välittävien yritysten toiminnan epäselvyyksistä Syke on yhteydessä valvontaviranomaisiin.
- Yhteydenpito Pirkanmaan ELY-keskukseen on säännöllistä tuottajavastuun piiriin kuuluvissa jätevirroissa (Pirkanmaan ELY-keskus on tuottajavastuun toteutumista valvova viranomainen).
- Laitos- ja keräystoiminnan tarkastukset Syke pyrkii tekemään yhdessä laitosten valvontaviranomaisten kanssa.
- Valvontaviranomaiset sisällyttävät tarkastuksiinsa kansainväliset jätesiirot tarpeen mukaan ja raportoivat kyseisistä tarkastuksista Sykelle vuosittain.

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä

- Ryhmä julkaisee vuosittain katsauksen ympäristörikosten ja niiden torjunnan tilanteesta Suomessa. Katsauksessa on kehittämissesityksiä eri viranomaisille toiminnan ja yhteistyön parantamiseksi.
- Ryhmän tehtävänä on osaltaan tukea ympäristörikostorjunnan strategian ja toimenpideohjelman toteuttamista. Strategian ja toimenpideohjelman laatii ympäristöministeriön ja sisäministeriön asettama yhteistyöryhmä.
- Ryhmän kokoonpano: Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, sisäministeriö, ympäristöministeriö, oikeusministeriö, Suomen Syyttäjälaitos, Tulli, Syke ja ELY-keskuksia.

Kansainvälinen yhteistyö

- EU:n IMPEL Waste and TFS-ryhmä (*IMPEL = The European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law, TFS = Transfrontier shipments of waste*): Syke tekee yhteistyötä muiden maiden jätesiiroviranomaisten kanssa ja osallistuu projekteihin EU:n IMPEL Waste and TFS-ryhmässä. Esimerkiksi SWEAP-projektissa (Shipment of Waste Enforcement Actions Project) kootaan tietoa kansallisista ja yhdessä eri maiden kesken toteutetuista tarkastuksista.
- EU yhteyshenkilöt (EU correspondents): Syke on mukana Euroopan komission (jäljempänä komissio) ylläpitämässä kansainvälisiä jätesiiroja käsittelevässä jäsenmaiden yhteyshenkilöverkostossa. Yhteyshenkilöt laativat mm. ohjeita jätteensiiroasetuksen soveltamisesta.
- Pohjoismaisen ministerineuvoston alaisen kiertotalousryhmän kansainväliset jätesiirot - alaryhmässä on toteutettu kansainvälisiin jätesiiroihin liittyviä projekteja ns. vihreiden jätteiden valvontaan liittyen. Vuonna 2023 alkaa projekti "Nordic cooperation in the interpretation of the existing and revised EU's Waste Shipment Regulation (WSR)", jonka tavoitteena on yhtenäistää jätteensiiroasetuksen tulkintaa pohjoismaissa.
- Suomi osallistuu säännöllisesti maailman tullijärjestö WCO:n koordinoimiin, sekä EU:n EMPACT-toimintakohtien (Euroopan monialainen rikosuhkien torjuntafoorumi) kansainvälisiin valvontaoperaatioihin.

Ympäristöministeriön Ympäristörikostorjunnan strategia 2021–2026 ja toimenpideohjelma vuosille 2021–2022 julkaistiin 19.1.2021. Toimenpideohjelmaa vuosille 2023–2024 ei ole vielä julkaistu. Alla on lueteltu strategiset linjaukset, jotka kansainvälisten jätesiirojen valvonnassa tulee etenkin huomioida.

Strategiset linjaukset vuoteen 2026:

- 1) Varmistetaan valtakunnallisen ja alueellisen tason toimialarajat ylittävän ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyön toimivuus, hyvien käytäntöjen jakaminen ja jatkuvuus

- Kehitetään ympäristörikostorjuntaa valtakunnan tason ja alueellisen yhteistyön ryhmissä. Syke osallistuu ryhmien työhön tarpeen mukaan.
- 4) Jalostetaan olemassa olevaa tilasto- ja seurantatietoa ja hyödynnetään sitä ympäristörikosten torjuntatyössä
- Varmistetaan, että viranomaisten välillä ei ole tarpeellisen tiedonvaihdon esteitä. Hyödynnetään tietokantoja tehokkaasti ympäristörikostorjunnan varmistamiseksi.
- 7) Organisoidaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta ja tiivistetään vuorovaikutusta kansainvälisissä ympäristörikostorjunnan verkostoissa toimivien viranomaisten kesken
- Varmistetaan, että kansainvälisessä yhteistyössä huomioidaan kansainvälisesti nousevat trendit, joilla voi olla vaikutusta Suomessa selvitettäviin ympäristörikoksiin, kuten kansainväliset laittomat jätevirrat. Tämä toteutuu lähinnä poliisin ja Tullin kautta (INTERPOL, Europol ja EMPACT).

1.5 Laittomat jätesiirot ja valvonta

Jäterikollisuus, johon laittomat kansainväliset jätesiirot kuuluvat, on yksi merkittävimmistä ympäristörikollisuuden muodoista ja uhkakuvista Suomessa. Kansainvälisiin jätesiirotiin liittyvät rikokset ovat osa jäte- ja talousrikollisuutta, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä ympäristöriskejä. Muutokset toimintaympäristössä heijastuvat myös laittomaan toimintaan. Tällaisia muutoksia ovat olleet esimerkiksi pandemia ja sodat, jotka ovat vaikuttaneet henkilöiden liikkumiseen ja palveluiden hintoihin. Tämän vuoksi jatkuva viranomaisyhteistyö tilannekuvan ajan tasalla pitämiseksi on tärkeää.

EU:n jäsenmaiden ympäristöviranomaisten tiedonvaihto- ja yhteistyöverkoston (IMPEL) SWEAP-projektin (The Shipment of Waste Enforcement Actions Project) mukaan viime vuosien muutokset jätekaupassa ja monien EU:n ulkopuolella jätettä vastaanottavien maiden asettamat uudet tuontirajoitukset ovat vaikuttaneet jätevirtojen muuttumiseen ja lisänneet laitonta jätekauppaa. Esimerkiksi muovijätteen uudet luokitukset ja vientikielto eivät ole merkittävästi lisänneet muovijätteen jätesiirotulupien määrää Euroopassa, vaikka näin oletettiin käyvän. Siten on epäselvää, mihin osa syntyneestä muovijätteestä on päätenyt. Lisäksi uhkana on, että kiertotalouden vaatimusten tiukentuessa, jätteen määritelmä hämärtyy ja jätettä tullaan viemään laittomasti esimerkiksi luokittelemalla se "Ei enää jätteeksi" (EEJ) ilman vaadittavia perusteita.

Komission selvitykset osoittavat, että arviolta neljännes kaikista sekä Euroopan unionissa että jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä toteutettavista jätesiiroista on EU:n lainsäädännön vastaisia.

Laittomat jätesiirot ovat talousrikollisuutta, joka asettaa toiminnanharjoittajat eriarvoiseen asemaan. Selvitykset osoittavat myös, että ennalta tuotantolaitoksissa sekä jätteen syntyä paikoilla, keräyspisteissä ja välivarastoissa tehtävät jätehuollon tarkastukset ehkäisevät tehokkaasti laittomia jätesiiroja ja epäasianmukaista jätteen käsittelyä. Laittomia jätesiiroja pyritään tekemään nimenomaan sellaisten alueiden ja maiden kautta, joissa tehdään vähiten jätehuollon tarkastuksia.

2 Tarkastussuunnitelmien laadinta

Tämä suunnitelma on kolmas jätteesiirtoasetuksen ja jätelain 124 §:n mukainen Syken laatima tarkastussuunnitelma. Tarkastussuunnitelmat tulee päivittää kolmen vuoden välein tai tarpeen vaatiessa useammin.

EU:ssa on pyritty vahvistamaan valvontakäytäntöjä yleisesti jätehuollossa ja erityisesti jätteiden siirroissa suunnitelmallisesti tehtävin tarkastuksin. Tarkastussuunnitelmien tavoitteena on edesauttaa kansainvälisten jätesierojen säädösten ja ohjeiden toteutumista sekä estää laittomia jätesieroja.

2.1 Suomen ympäristökeskuksen vastuulla oleva tarkastussuunnitelma

Syke laatii kansainvälisten jätesierojen toteuttamista koskevan tarkastussuunnitelman ja ohjeistaa muita viranomaisia niiden omissa tarkastussuunnitelmissa huomioon otettavista seikoista. Yhteistyössä toimivia viranomaisia ovat Tulli, poliisi, rajavartiolaitos, ELY-keskukset ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto. Tullin tai poliisin omia, erikseen jätesieroja koskevia tarkastussuunnitelmia ei laadita.

Jätelain 124 §:n mukaisesti Syken vastuulla on tarkastaa toimia, joissa toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja. Tässä tarkastusvastuu on päällekkäinen edellä mainittujen ELY-keskusten ja kuntien tarkastettavien kohteiden kanssa. Näiden lisäksi on sellaisia kansainvälisiin jätesieroihin liittyviä toimintoja, jotka eivät sisälly ELY-keskusten ja kuntien valvontaan ja niiden tarkastusvastuu on Sykellä yhdessä Tullin ja poliisin kanssa.

Syken vastuulla on luvun 6.6 mukaiset tarkastukset ja tiedonkeruu muista tarkastuksista raportointia varten.

2.2 ELY-keskusten ja kuntien vastuulla olevat tarkastussuunnitelmat

Ympäristövalvonnan ohjeen (ympäristöhallinnon ohjeita 2/2016) soveltamisalaan kuuluvat sekä ympäristönsuojelulaki että jätelaki. Ohjeen mukaan tarkastussuunnitelmat sellaisista jätelain 124 §:n 1 momentin 1-4 kohdassa tarkoitetuista toiminnoista (jätteen laitos- ja ammattimainen käsittely, syntyy vaarallista jätettä, harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista ja keräämistä, toimitaan jätteen välittäjänä,) laatii ELY-keskus, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja Ahvenanmaalla ÅMHH, jos toimintoihin voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Ympäristövalvonnan ohjeen liitteessä kuvataan kuntien hyviä valvontakäytäntöjä. Jätteen kuljettajien ja välittäjien osalta valvontavastuu on ELY-keskuksilla. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo jätteiden keräyspisteitä.

Valvontaviranomainen voi harkintansa mukaan koota ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla tarkastettavakseen kuuluvat laitokset ja yritykset sekä niitä koskevat valvontasuunnitelmat yhteen asiakirjaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ELY-keskusten ja kuntien viranomaiset sisällyttävät kansainvälisiin jätesieroihin liittyvät tarkastukset valvontasuunnitelmaansa ja vuosittaiseen valvontaohjelmaansa ja valvontakäynneillä tarkastavat tässä tarkastussuunnitelmassa esitetyt jätesieroihin liittyvät asiat.

Kansainvälisten jätesierojen tarkastussuunnitelman painopisteet esitetään tämän suunnitelman luvussa 4. Kansainvälisten jätesierojen liittymisestä tarkastettavaan kohteeseen sekä näissä tarkastuksissa huomioon otettavat asiat on toiminnoittain koottu lukuun 6.

3 Riskinarviointi

3.1 Riskinarvioinnin perusta

Riskinarvioinnin tavoitteena on tunnistaa tekijöitä, jotka vaikuttavat jätelainsäädännön vastaisten kansainvälisten jätesierojen syntymiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi jätteiden kuljettaminen valtioiden

välillä puutteellisin asiakirjoin tai kokonaan ilman vaadittavia asiakirjoja sekä jätteiden päätyminen laittomaan käsittelyyn. Riskillä tarkoitetaan tässä suunnitelmassa potentiaalista lainvastaista toimintaa, joka voi muodostaa uhkan ympäristölle ja/tai terveydelle.

Suomessa toteutettavien jätesiirojen riskinarviointi on alla jaettu kahteen osaan: aluksi arvioidaan eri siirtomenettelyiden riskejä ja tämän jälkeen eri jätelajeihin, siirron vaiheisiin sekä kohdemaihin liittyviä riskejä. Arviointi perustuu sekä yleiseen tutkimustietoon että Syken tietoon laittomista jätesiiroista.

Jätesiiro voidaan jakaa seuraaviin osiin ja toimijoihin:

- jätteen tuottaja / kerääjä
- jätteen välittäjä(t) (vain osassa jätesiiroja)
- jätteen kuljetus / kuljetukset (sisältäen laivayhtiöt)
- jätteen käsittely

Jokaisessa yllä mainitussa vaiheessa on riskinsä. Riskiä voidaan yleisesti ottaen pitää sitä suurempana, mitä useampi eri toimija osallistuu siirtoon. Laittomat jätesiirot tulisi voida paljastaa ketjun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin riskit voitaisiin minimoida.

3.2 Siirtomenettelyt

Jätesiirot voidaan jakaa karkeasti eri ryhmiin siirtomenettelyn perusteella. Siirtomenettelyitä ovat lupamenettely ja ns. vihreän jätteen siirtomenettely. Kaikki jätteet tulee siirtää jompaakumpaa menettelyä käyttäen. Mikäli näin ei tehdä, jätesiiro on laitton. Myös ns. vihreän jätteen siirto voi vaatia jätesiirotuluvan, mikäli jätettä viedään EU/OECD-maiden ulkopuolelle.

Alla lainvastaisen toiminnan toteutumisen riskejä on arvioitu em. jaotteluun perustuen. Taulukkoon 1. on merkitty kyseisiin siirtoihin kohdistuva arvioitu riski.

Taulukko 1. Jätesiirojen toiminta- ja jätelajikohtainen riskiluokittelu (lainsäädännön vastaisen toiminnan riski 1 = vähäinen, 2 = kohtalainen, 3 = merkittävä)

Toiminta	Jätelaji	Riski
1. Lupamenettely	vaarallinen tai luokittelematon jäte	2
• siirrot ilman vaadittavia dokumentteja	vaarallinen tai luokittelematon jäte	1
• siirrot tavalla, jota ei ole kuvattu jätesiirotuluvassa	vaarallinen tai luokittelematon jäte	1 - 3
2. Ns. vihreän jätteen siirto	ns. vihreä jäte	1
• siirrot ilman vaadittavia dokumentteja	ns. vihreä jäte	2
• siirrot vaativat jätesiirotuluvan tai olisivat kiellettyjä	vaarallinen, luokittelematon tai ns. vihreä jäte	3
3. Ei jätesiirotmenettelyä		3
• siirrot tuotteena, vaikka kyseessä on jäte	esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkalaiteromu, romuautot, auton varaosat	3
• siirrot "Ei enää jätteenä", vaikka kyseessä on jäte	esimerkiksi muovi- ja metallijätteet	2
• siirrot jätteenä	kaikki jätelajit ja esimerkiksi varastetut metallipitoiset jätteet	3

Vaarallisten ja luokittelemattomien jätteiden siirrot edellyttävät jättesiirtolupaa kaikilta asianomaisten maiden jättesiirtoviranomaisilta. Tällaisia jättesiirtoja valvotaan eräkohtaisesti ja yleisesti ottaen lupaa hakeneet yritykset tuntevat velvoitteensa. Mikäli siirtoja ei voida toteuttaa aiotulla tavalla, yritysten on viipymättä oltava yhteydessä viranomaisiin. On mahdollista, että jättesiirto toteutetaan tavalla, jota ei ole kuvattu luvassa. Taulukossa 1 (1. Lupamenettely) riski on luokiteltu vähäisestä merkittävään, koska tapaukset voivat olla hyvinkin erilaisia. Mikäli siirto toteutetaan esimerkiksi ilman allekirjoitettua siirtoasiakirjaa tai siirrossa käytetään kuljetusyritystä, joka ei ole luvassa, mutta joka on kuitenkin rekisteröitynyt jätekuljettajaksi, voidaan riskiä pitää vähäisenä. Toisaalta riski on merkittävä, mikäli siirrettävä jäte ei vastaa luvan jätettä tai se viedään muualle kuin luvassa kuvattuun käsittelylaitokseen.

Ns. vihreän jätteen eli vaarattomien jätteiden siirrot eivät edellytä jättesiirtolupaa, mutta niiden siirroissa on käytettävä siirtoasiakirjaa ja viejällä ja tuojalla on oltava sopimus, joka kattaa kyseiset siirrot. Kyseiset dokumentit on esitettävä valvovalle viranomaiselle pyynnöstä. On havaittu, että dokumenteissa on paljon puutteita ja koska näissä siirroissa useidenkin välittäjien käyttö on yleistä, viejäyritys ei ole välttämättä selvillä jätteen lopullisesta käsittelylaitoksesta, jolloin jätelaissa säädetty jätteen tuottajan selvilläölovelvollisuus jätehuollosta ei toteudu. Ns. vihreitä jätteitä viedään paljon EU/OECD-maiden ulkopuolelle eikä valvonta vastaanottomaissa ole useinkaan samaa tasoa kuin EU-maissa. Kuitenkin, koska kyse on vaarattomasta jätteestä, riskin arvioidaan olevan vähäinen. Se, että siirroissa käytetään siirtoasiakirjaa ja yritysten välinen sopimus on tehty, viittaa siihen, että yritykset tuntevat jätteesiirtoasetuksen vaatimukset (Taulukko 1: 2. Ns. vihreän jätteen siirto). On kuitenkin huomioitava, että myös vaaraton jäte, kuten esimerkiksi muovijäte, voi aiheuttaa ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, mikäli sitä ei käsitellä asianmukaisesti.

Mikäli edellä mainittuja jättesiirtoja toteutetaan ilman vaadittavia dokumentteja (esim. siirtoasiakirjaa), riski nousee. Tällöin jättesiirron jäljitettävyyys heikkenee ja kyseessä on laitton jättesiirto. Jätteet voivat päätyä laitoksiin, joilla ei ole asianmukaisia jätteenkäsittely- / ympäristölupia. Viime vuosien muutokset ns. vihreiden jätteiden maailmanlaajuisissa markkinoissa saattavat johtaa laittomiin jätevienteihin. Esimerkiksi useat Aasian maat ovat asettaneet rajoituksia tiettyjen jätteiden tuonneille.

Riski nousee merkittäväksi, mikäli ns. vihreän jätteen menettelyllä siirretään jätettä, jonka siirto vaatisi jättesiirtoluvan tai olisi kielletty. Jätteen luokitteluksi ns. vihreäksi jätteeksi jätteesiirtoasetuksen mukaisten kriteerien tulee täytyä, muuten kyseessä on luokittelematon jäte. Mikäli jätettä viedään loppukäsittelyksi, vaaditaan aina jättesiirtolupa. Siirto voi koskea myös ns. vihreän jätteen vientiä maahan, joka on kieltänyt kyseisen jätteen tuonnin tai siirtoa laittomaan käsittelyyn EU-maahan tai muualle. Siirto lainvastaiseen kohteeseen voi tarkoittaa esimerkiksi vaarallisen jätteen vientiä OECD-maiden ulkopuolelle (vientikielto).

Riski on merkittävä myös Taulukon 1 kohdassa 3, jolloin ei noudateta kumpaakaan siirtomenettelyistä. Näistä jättesiirroista viranomaisilla ei välttämättä ole tietoa. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi jätteen luokittelu tuotteeksi (esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkalaiteromu, romuautot, auton varaosat) tai ”Ei enää jätteeksi” (EEJ) ilman, että asianmukaisia todistuksia jätteeksi luokittelun päättymisestä on olemassa.

Jättesiirtojen valvonta ei koske tuotteina vietäviä esineitä tai materiaaleja. Jätteesiirtoasetuksessa on säädetty viejän osoitusvelvollisuudesta jäte-tuote -rajauksessa. Edellä mainittujen lisäksi jätettä voidaan siirtää monilla muillakin tavoilla ilman asianmukaisia siirtomenettelyitä ja jäte voi päätyä asiattomaan käsittelyyn tai laittomalle kaatopaikalle.

Tuottajavastuun toimijat sekä romun kerääjät ja käsittelijät pyrkivät paljastamaan ja vähentämään ammattimaista jätteiden varastamista yhdessä poliisin kanssa. Varastettu jäte viedään maasta usein laittomasti.

3.3 Jätelajit ja kohdemaat

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromua sekä romuautoja ja niiden varaosia viedään yleisesti Suomesta EU:n ulkopuolelle käytettynä tavarana. Tällaisia laittomia vientiyrityksiä havaitaan joko jo lastauspaikalla tai Tullin toimesta vientivaiheessa. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromua sekä romuautoja ja niiden varaosia viedään laittomasti mm. Afrikkaan usein yksityishenkilöiden toimesta. Tulli pysäyttää ja tarkastaa epäiltyjä vientejä. Syke osallistuu tarkastuksiin tarpeen mukaan. Tietoja lastattavista konteista saadaan myös alueellisilta ympäristöviranomaisilta.

Lapissa laittomia jätekuljetuksia on ollut jonkin verran. Nämä koskevat esimerkiksi sitä, että ei noudateta jätesiirtoluvassa myönnettyä reittiä tai kuljettajia tai että jätesiirtolupaa kauttakulkuun Suomen läpi ei ole ollenkaan.

Muita suomalaisten yritysten tekemiä vaarallisten, luokittelemattomien tai ns. vihreiden jätteiden laittomia vientejä ja tuonteja on tullut tietoon yksittäistapauksina. Muovijätteen luokittelukriteerit ns. vihreäksi jätteeksi ovat tiukentuneet viime vuosina. Vaikka Suomessa ei ole tähän mennessä havaittu merkittävästi muovijätteiden laittomia vientejä, voidaan niiden toteutumisen riskiä pitää kohtalaisena. Rakennus- ja purkujätteen viennit Viroon jätesiirtoluvilla ovat vähentyneet. Laittoman viennin riski on pienentynyt, mutta on yhä kohtalainen varsinkin vaikeasti käsiteltävien jättejakeiden osalta.

Ns. vihreiden jätteiden laittomat siirrot liittyvät usein siihen, että ei käytetä vaadittavaa siirtoasiakirjaa tai vastaanottava maa on kieltänyt kyseisen jätteen tuonnin. Toisaalta esimerkiksi metallijätettä saatetaan varastaa Suomessa ja viedä jäte myyntiin johonkin toiseen maahan. Jätesiirtoluvan vaatimaa jätettä voidaan viedä ns. vihreänä jätteenä, joko tietoisesti tai tiedostamatta. Lisäksi jätteentuottajat ja -kerääjät myyvät ns. vihreää jätettä ulkomaalaisille ostajille Kansainvälisen kauppakamarin toimitusehtojen nojalla huomioimatta jätteen luovuttamisen ehtojen sitovan myyntiä.

EU:n sisäisissä siirroissa Suomesta lähtevät laittomat jätesiirrot päätyvät usein Viroon tai Ruotsiin. EU:n ulkopuolella kohdemaat sijaitsevat Afrikassa ja Aasiassa.

3.4 Riskinarvioinnin tulokset

Taulukossa 2 on esitetty riskinarvioinnin tulokset, jotka perustuvat edellisissä kappaleissa esitettyihin arvioihin. Taulukkoon on listattu jätteet, joiden siirtoihin voidaan olettaa liittyvän joko merkittävä tai kohtalainen riski toteutua lainsäädännön vastaisesti. Lisäksi taulukkoon on merkitty ne siirron vaiheet, joissa riskien katsotaan olevan suurimpia.

Taulukko 2. Jätesiirtojen riskiluokittelu (lainsäädännön vastaisen toiminnan riski 1 = vähäinen, 2 = kohtalainen, 3 = merkittävä)

Jäte	Kohde	Siirron vaihe	Riski
Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu	Afrikka, (Venäjä)	keräys, kuljetus, käsittely	3
Romuautot ja niiden varaosat	Afrikka, Baltian maat	keräys, kuljetus, käsittely	3
Varastetut jätteet	EU-maat	syntypaikka, kuljetus	3
Muovijäte	kaikki	käsittely	2
Rakennus- ja purkujäte	Viro	syntypaikka, kuljetus, käsittely	2
Vaarallinen jäte	kaikki	syntypaikka, kuljetus, käsittely	2

Ns. vihreä jäte	kaikki	syntypaikka, välittäjä, kuljetus, käsittely	2
-----------------	--------	---	---

Varastetut jätteet ovat pääosin lyijyakkuja, sähkö- ja elektroniikkalaiteromua sekä muuta metallia. Merkittävän riskin jätelajeja pysäytetään Tullin tarkastuksissa ilman jätesiirtolupia maasta vietävinä jätteinä. Kyseessä on sekä säädösten noudattamatta jättäminen että talousrikollisuus, lisäksi jätteet eivät EU:n ulkopuolella yleensä ohjautu ympäristön kannalta hyväksyttävään käsittelyyn.

4 Tarkastusten painopisteet

Taulukossa 3 on esitetty tarkastusten painopisteet. Ne perustuvat edellä esitettyyn riskinarviointiin. ELY-keskusten ja kuntien toivotaan huomioivan painopisteet omassa ympäristönsuojelulain mukaisessa valvonnassaan.

Taulukko 3. Tarkastusten painopisteet vuosina 2023 – 2025

Jäte	Kohde	Tarkastus	Viranomainen
Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu	Afrikka, (Venäjä)	keräys, kuljetus, käsittely	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, Syke
Romuautot ja niiden varaosat	Baltian maat, Afrikka	keräys, kuljetus, käsittely	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, Syke
Varastetut jätteet	EU-maat	kuljetus, rajanylityspaikat	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, Syke
Rakennus- ja purkujäte	Viro	syntypaikka, kuljetus, käsittely	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, Syke
Muovijäte	kaikki	syntypaikka, kuljetus, rajanylityspaikat, käsittely	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, Syke
Menettelyt			
Ns. vihreä jäte	kaikki	syntypaikka, keräys, välittäjä, kuljetus	ELY-keskus, kunta, Tulli, poliisi, Syke

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu (SER) sekä romuajoneuvot (ELV) ja niiden varaosat

- Syke on laatinut ohjeet käytettyjen laitteiden sekä käytettyjen ajoneuvojen ja varaosien toimintakunnon todistamiseksi laittomien vientien estämiseksi. Ohjeet helpottavat käytettyjen elektroniikkalaitteiden erottamista sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta (SER) sekä käytettyjen ajoneuvojen erottamista romuksi luokiteltavista ajoneuvoista (ELV). Viejän velvollisuus on osoittaa, että siirrettävä aine tai esine ei ole jätettä. Tarkastus luvun 6 kaikkien alakohtien mukaan.
 - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti käytettyjen laitteiden ja ajoneuvojen asiakirjat ja pakkaamisen sen varmistamiseksi, ettei kyseessä ole laitton jätevänti.
 - Autopurkamojen osalta kuntien laitostarkastukset valvontasuunnitelman mukaan.
 - Kunnat kokoavat tiedot keräyspaikoista, joista jätettä viedään ulkomaille ja tarkastavat rekisteröidyn keräystoiminnan tarkastussuunnitelman aikana ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvonnan säännöllisyyden mukaan.
 - Pirkanmaan ELY-keskuksen tuottajavastuuvälvonta, jota muut ELY-keskukset tukevat.
 - Poliisin työ varkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.

Varastetut jätteet

- Kentällä tuottajavastuun toimijat, romun kerääjät ja käsittelijät sekä valvontaviranomaiset toimivat ammattimaista varastamista vastaan yhdessä poliisin kanssa.
 - ELY-keskusten kuljetustarkastukset poliisin kanssa.
 - Poliisin työ romuvarkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.
 - Tullin valvonta satamissa sekä muilla rajanylityspaikoilla.
 - Kunnat kokoavat tiedot keräyspaikoista, joista jätettä viedään ulkomaille ja tarkastavat rekisteröidyn keräystoiminnan tarkastussuunnitelman aikana ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvonnan säännöllisyyden mukaan.

Rakennus- ja purkujäte

- Useat rakennusjätettä vastaanottavat ja käsittelevät yritykset ovat vieneet sekalaista rakennusjätettä Viroon lajiteltavaksi ja käsiteltäväksi. Jätesiirotuluvilla viety jätemäärä on viime vuosina vähentynyt ja oli vain noin 5 000 tonnia vuonna 2022. Määrää on pienentänyt se, että Viron viranomainen ei ole myöntänyt lupaa kaikille tuontihakemuksille. Jätekuljettajina vienneissä ovat toimineet pääosin ulkomaalaiset yritykset. Tarkastus suunnitelman lukujen 6.1, 6.4 ja 6.6 mukaan.
 - ELY-keskusten ja kuntien laitostarkastukset ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvontasuunnitelman mukaan.
 - ELY-keskusten kuljetustarkastukset poliisin kanssa.
 - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti kuormia sekä jätevientien asiakirjoja.

Muovijäte

- Tiettyjä muovijätteitä voi siirtää noudattaen ns. vihreiden jätteiden siirtomenettelyä. Luokitus ns. vihreisiin tai jätesiirotuluvan vaativiin muovijätteisiin riippuu jätteen koostumuksen lisäksi siitä, kohdistuuko vienti toiseen EU-maahan vai EU:n ulkopuolelle. Muovijäte ei saa sisältää vaarallisia aineita eikä olla kontaminoitunut vaarallisilla aineilla, jotta se voidaan luokitella ns. vihreäksi jätteeksi. Monet maat EU:n ulkopuolella ovat asettaneet tuontirajoituksia muovijätteille. Muovijätevientien tiukka sääntely voi johtaa toiminnanharjoittajien haluun kiertää sääntelyä ja aiheuttaa siten riskin laittomille siirroille. Tarkastus suunnitelman lukujen 6.1, 6.5 ja 6.6 mukaan.
 - ELY-keskusten ja kuntien laitostarkastukset ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvontasuunnitelman mukaan.
 - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti kuormia sekä jätesiirottojen asiakirjoja.

Ns. vihreä jäte

- Ns. vihreitä jätteitä syntyy myös sellaisissa yrityksissä, jotka eivät välttämättä ole tietoisia kansainvälisiä jätesiirottoja koskevista velvoitteista. Tuottajat ja kerääjät myyvät usein ns. vihreää jätettä ulkomaalaisille ostajille Kansainvälisen kauppakamarin toimitusehtojen nojalla ajattelematta jätteen luovuttamisen ehtojen sitovan myyntiä. Välitystoimintaa on paljon. Tarkastus suunnitelman lukujen 6.1, 6.3, 6.5 ja 6.6 mukaan.
 - Kunnat pitävät yllä tietoa jätteen ammattimaisista keräyspaikoista, joista jätettä voidaan viedä myös ulkomaille. Rekisteröity keräystoiminta tarkastetaan tarkastussuunnitelman mukaisesti.
 - ELY-keskusten ja kuntien laitostarkastukset ympäristönsuojelulaissa määritetyn valvontasuunnitelman mukaan.
 - Tulli tarkastaa rajoilla säännöllisesti ja riskiperusteisesti kuormia sekä jätesiirottojen asiakirjoja.
 - Poliisin työ romuvarkauksien ehkäisyssä ja selvittämisessä.

5 Suunnitelman kattama maantieteellinen alue

Syke on toimivaltainen viranomaisen kansainvälisissä jätesiiroissa koko Suomen alueella. Näin ollen tämä kansainvälisiä jätesiiroja koskeva tarkastussuunnitelma kattaa koko Suomen. ELY-keskusten ja kuntien valvontasuunnitelmat ja -ohjelmat keräys- kuljetus- ja laitostarkastuksista kattavat manner-Suomen alueen.

Tämä Syken tarkastussuunnitelma, jonka luvussa 6 ohjeistetaan keräys- kuljetus- ja laitostarkastuksissa huomioon otettavia kansainvälisiin jätesiiroihin liittyviä seikkoja, lähetetään tiedoksi Ahvenanmaan maakuntahallituksen ympäristötoimistoon sekä Ahvenanmaan ympäristö- ja terveysviranomaisille (ÅMHM). Vastaavat asiat pyydetään ottamaan huomioon Ahvenanmaan maakuntalain (2008/124) ympäristönsuojelusta 28b §:n mukaisissa tarkastuksissa.

6 Tarkastettavat kohteet ja tarkastusten sisältö

Tähän lukuun on listattu seikat, jotka on otettava huomioon ELY-keskusten ja kuntien tarkastusvastuulle kuuluvassa toiminnassa (jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely, vaarallisen jätteen syntypaikka, jätteen ammattimainen kuljettaminen tai keräys ja jätteen välitys), jos toimintaan sisältyy kansainvälisiä jätesiiroja.

Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille; Syke päivitetty 27.3.2023).

6.1 Laitokset ja yritykset, joissa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä

ELY-keskusten ja kuntien valvomien laitosten tiedot ovat YLVA Ympäristönsuojelun tietojärjestelmässä. Kuntien tiedot ovat osin puutteellisia. Lisäksi on Ahvenanmaan ympäristö- ja terveysviranomaisien (ÅMHM) valvottavia jätteenkäsittelylaitoksia. Suomen ulkopuolelle jätesiirotulvalla jätteitä vieviä yrityksiä oli vuonna 2022 noin 44 ja Suomeen jätteitä tuovia yrityksiä noin 16 (jätesiirotulvat myönnetään tavallisimmin vuodeksi, lukumäärässä on siksi ajallista vaihtelua). Ns. vihreitä jätteitä vievistä tai vastaanottavista jätteenkäsittely-yrityksistä ei ole koottu tietoa. Jos yritys raportoi vievänsä jätteitä ulkomaille, tulee tarkistaa, että yrityksessä osataan ns. vihreiden siirtojen menettely ja että kyseinen jäte voidaan luokitella ns. vihreäksi jätteeksi. Myös joistakin vastaanotettavista materiaaleista on syytä tarkastaa niiden mahdollinen jätteeksi määrittäminen ja selvittää menettelyjen oikeellisuus.

Jätteenkäsittelylaitoksilla tulee olla ympäristölupa ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaisesti. Jätelain 124 §:n mukaan toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määrääjain asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä. Ympäristöluvanvaraisia jätteiden käsittelijöitä valvotaan ympäristönsuojelulain nojalla riskiperusteisesti ja suunnitelmallisesti valvontaviranomaisien laatimien valvontaohjelmien mukaisesti. Jätteiden kansainvälisten siirtojen vaatima valvonta on järkevää sisällyttää ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaan.

Riskinarvioinnin nojalla kansainvälisiä jätesiiroja harjoittavan jätteenkäsittelylaitoksen riski voi olla vähäisestä merkittävään riskiin. Tarkastusväli näille yrityksille määritetään ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Jos viranomaisen saa muuta kautta selville, että yrityksessä on ongelmia tai väärinkäytöksiä jätesiirotmenettelyissä, niin tarkastus voidaan suorittaa Syken toimesta. Tarkastus tehdään, vaikka sitä ei ole erikseen tarkastussuunnitelmassa määritetty.

Jätettä käsitteleviin laitoksiin tehtävissä tarkastuksissa pääpaino jätesiiirtojen osalta tulee keskittää käsiteltäviin jätejakeisiin. Jos tarkastettavalla kohteella on lupa kansainväliseen jätesiiirtoon, voi sen tiedot pyytää tiedoksi Sykeltä. Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiiirtojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.1).

6.2 Laitokset ja yritykset, joissa syntyy vaarallista jätettä

Jätelain 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määrääjoin tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä. Ympäristöluvanvaraisissa toiminnoissa valvonta- ja tarkastusvastuu määritellään ympäristönsuojelulain ja -asetuksen mukaisesti. Ei-luvanvaraisten toimintojen osalta valvontavastuu on kunnallisella viranomaisella. Vaarallista jätettä tuottavia toimintoja ja laitoksia on paljon, kuten esimerkiksi autopurkamot, joten niiden tarkastukset priorisoidaan riskiperusteisesti. Ympäristövalvonnan ohjeen (ympäristöhallinnon ohjeita 2/2016) mukaan tarkastusvelvollisuuden ei ensisijaisesti ajatella koskevan toimintoja, joissa vaarallista jätettä syntyy vähäisiä määriä ainoastaan sen tavanomaisessa kiinteistönhoidossa ja -huollossa. Tällaiset pieniä määriä vaarallista jätettä tuottavat laitokset ja toiminnot vievät harvoin itse vaarallista jätettä ulkomaille. Vaarallisen jätteen vienti vaatii aina jätesiiirtoluvan.

Jos tarkastettavalla kohteella on lupa kansainväliseen jätesiiirtoon, luvan tiedot voi pyytää tiedoksi Sykeltä. Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiiirtojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.1).

6.3 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista kuljettamista

Jätteitä kerätään niiden tuottajilta ja syntypaikoilta ja kuljetetaan sellaisiin laitoksiin, joissa ne voidaan käsitellä. Jätteiden kuljettajalla pitää olla tarvittavat luvat ja toiminnanharjoittajan on tehtävä hakemus toiminnan hyväksymisestä jätehuoltorekisteriin. Jätteen luovuttajan pitää tarkistaa, että jätteiden kuljettaja on hyväksytty ja merkitty jätehuoltorekisteriin ja että hyväksyntä kattaa myös kyseisen jätteen kuljetuksen.

Jätteen kuljettajien rekisteröitymistä jätehuoltorekisteriin koskeva jätelain 94 §:n muutos astui voimaan 1.1.2023. Rekisteröitymistä jätehuoltorekisteriin edellytetään kaikilta, jotka kuljettavat jätettä ammattimaisesti Suomessa. Vaatimus koskee myös ulkomaisia jätteen kuljettajia. Suomalaiset kuljetusyritykset hakevat rekisteröintiä jätehuoltorekisteriin oman toimialueensa ELY-keskukselta. Ulkomaiset kuljetusyritykset hakevat rekisteröitymistä tai vastavuoroista hyväksyntää (merkitsemistä jätehuoltorekisteriin) Kaakkois-Suomen ELY-keskukselta.

Jätteen kuljettajan on pidettävä jätehuoltorekisteriote aina mukana kuljetuksen aikana. Jos yritys jätehuoltorekisteriin rekisteröityessään ilmoittaa kuljettavansa jätteitä ulkomaille, on tieto siitä hyvä merkitä otteeseen.

Jätelain muutosten myötä kuljetusyritysten alihankkijarekisteröinnit poistuvat sitä mukaa, kun suomalainen yritys, jonka alihankkijoiksi kuljetusyritykset on rekisteröity, hakee muutosta tai päivitystä jättekisteröintiinsä. Ulkomaiset, suomalaisen yrityksen alihankkijoina jätehuoltorekisterissä olevat kuljetusyritykset voivat kuljettaa jätettä Suomessa korkeintaan 31.12.2024 saakka. Suomalaisen kuljetusyritysten osalta alihankkijarekisteröinnit päättyvät viimeistään 31.12.2025.

ELY-keskuksen on tarkastettava määrääjoin jätteen kuljettajan toiminta. Kuljetustarkastuksia on tehty myös yhteistyössä poliisin kanssa. Yksityiskohtaiset ohjeet tarkastuksien suorittamisesta on

kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirotojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.2).

Poliisi valvoo raskasta liikennettä ja tähän valvontaan sisältyy myös jätekuljetusten valvonta. Jätekuljetusta tarkastaessaan poliisi voi varmistaa, että yllä mainitut dokumentit ovat kuljetuksen mukana. Lisäksi poliisi voi tarvittaessa yhteistyössä ympäristöviranomaisten kanssa varmistaa, että kuljetettu jäte vastaa dokumenteissa kuvattua.

6.4 Laitokset ja yritykset, jotka harjoittavat jätteen ammattimaista keräystä

Suomen Kiertovoima ry (KIVO) ylläpitää verkkopalvelua jätteen keräyspaikoista osoitteessa www.kierratys.info. Kuntien jätelaitokset, tuottajayhteisöt ja yksityiset jätehuoltoyritykset päivittävät palvelun kierrätyspistetietoja.

Jätteen ammattimaisesta keräystoiminnasta tehdään ilmoitus jätehuoltorekisteriin sen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jonka alueella keräystä harjoitetaan.

Kuntaliiton laatimassa ohjeessa kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen todetaan, että ilmoitus jätteen keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin on valvonnan väline (Helsinki 2016 / Kuntaliitto). Kansainvälisiä jätesiirotoja koskevaan tarkastussuunnitelmaan kuuluvat keräyspisteet voidaan poimia liitelomakkeella annetun selvityksen ”jätteen kuljettamisesta käsiteltäväksi sekä suunnitellusta jätteiden käsittelytavasta ja –paikasta” perusteella. Jos tähän kohtaan on annettu tiedot ulkomailla tapahtuvasta toiminnasta, on tarkastuksessa otettava huomioon, että:

- Ilmoitus ja toiminta eivät ole keskenään ristiriidassa.
- Toimija on ilmoittautunut ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin jätteen välittäjänä, ellei se toimi esim. keräysverkoston ylläpitäjänä tuottajavastuulla (huomaa, että ulkomaiset välittäjät eivät voi toimia ilmoittajina Suomen jätesiirotoilmoituksissa tai Suomesta lähtevien ns. vihreiden siirtojen järjestäjänä).
- Jätteen kuljetuksissa käytetään jätehuoltorekisteriin ilmoittautuneita kuljettajia.
- Lisätietoja tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirotojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.1).

Valvontaviranomaiset määrittelevät jätteen keräystoiminnan tarkastusvälit valvontaohjelmassaan riskiperusteisesti ympäristövalvonnan ohjeen ja jätelain tarkastussuunnitelmien laadintaa koskevien perusteluiden mukaisesti.

6.5 Laitokset ja yritykset, jotka toimivat jätteen välittäjänä

Jätelaissa jätteen välittäjällä tarkoitetaan sitä, joka ammattimaisesti ostaa tai myy jätettä taikka välittää jätettä tai jätehuollon palveluita muiden lukuun, mukaan lukien välittäjää, joka ei ota jätettä fyysisesti haltuunsa. Jätteen välittäjän on tehtävä hakemus toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin. Hakemus tehdään sille ELY-keskukselle, jonka toimialueella suurinta osaa toiminnasta harjoitetaan.

Kansainvälisissä jätesiiroissa jätteen välittäjät voivat toimia:

- 1) jätesiirotoilmoituksessa ilmoittajana jätteen tuottajan antamalla valtakirjalla
- 2) ns. vihreiden siirtojen järjestäjänä.

Suomessa jätteiden kansainvälisissä siirroissa välittäjänä saa toimia ainoastaan Suomen lainkäyttövallan alainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, eli ulkomaalaiset eivät saa toimia Suomessa jätteen välittäjinä.

Tällä hetkellä Suomessa toimii muutamia jätehuoltorekisteriin rekisteröityneitä jätteenvälittäjäyhtiöitä, jotka välittävät jätettä jätesiirotoviranomaisten myöntämällä jätesiirotulvilla. Syken verkkosivuilla olevasta voimassa olevien jätesiirotilmoitusten luettelosta (voimassa olevat ilmoitukset: [Jätteiden kansainväliset siirrot](#)) voi katsoa toimiiko välittäjä ilmoittajana kansainvälisissä jätesiiroissa. Jos näin on, luvan tiedot voi pyytää tiedoksi Sykeltä. Jätesiirotulupaa myönnettäessä Syke tarkastaa, että välittäjä on rekisteröitynyt jätehuoltorekisteriin.

Ns. vihreiden siirtojen järjestäjänä toimivien välittäjien lukumäärä ei ole tiedossa. Jos yritys jätehuoltorekisteriin rekisteröityessään ilmoittaa välittävänsä ns. vihreitä jätteitä, on hyvä selvittää, viekö se niitä ulkomaille. Jos vie, niin silloin tulee selvittää, että yritys osaa ns. vihreiden siirtojen menettelyn. Suomessa paljastuu aika-ajoin ulkomaalaisia ns. vihreän jätteen välittäjiä, joiden toiminta ei ole sallittua. Nämä tapaukset saattavat johtua puutteellisesta tiedosta siitä, kenellä on oikeus toimia siirron järjestäjänä.

Jätettä välittävät yritykset eivät fyysisesti ota jätettä haltuunsa eli tarkastuksissa huomio kansainvälisten jätesiirojen osalta tulee kiinnittää dokumenttien asianmukaiseen täyttämiseen, arkistointiin sekä kirjanpitoon. Kansainvälisten luvanvaraisten jätesiirojen asiakirjojen arkistointivelvollisuus on kolme vuotta. Ns. vihreiden siirtojen osalta on lisäksi tärkeää tarkastaa, että välittäjä ja jätteen vastaanottaja ovat laatineet jätteesiirtoasetuksen mukaisen sopimuksen. Lisätietoja tarkastuksien suorittamisesta on kirjattu alueellisille viranomaisille suunnattuun valvontaohjeeseen (Kansainvälisten jätesiirojen valvontaohje alueellisille valvontaviranomaisille, luku 4.2.3).

6.6 Laitokset ja yritykset, jotka toteuttavat jätteen kansainvälisiä siirtoja

Tässä luvussa kuvataan Syken vastuulla oleva osa kansainvälisten jätesiirojen tarkastusten toteuttamisesta.

Syke tarkastaa yhteistyössä Tullin kanssa vientimenettelyyn ilmoitettuja kuormia ja niihin liittyviä asiakirjoja. Näitä tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti tarpeen mukaan.

Tulli toteuttaa yhteistyössä Syken kanssa sähköiseen tullaukseen kohdistuvia valvontajaksoja vuosittain. Tarkastusjaksojen jätelajit ja kohdemaat valitaan riskinarvioinnin perusteella. Tarkastetaan asiakirjat ja tarvittaessa itse kuljetus.

Syke ja Tulli järjestävät satamissa ja muilla rajanylityspaikoilla valvontaiskuja, joissa tarkastetaan kuljetusten asiakirjat ja sisältö.

Syke järjestää tarpeen mukaan yritystarkastuksia ja osallistuu myös ELY-keskusten ja kuntien valvontaviranomaisten määräaikaistarkastuksiin.

Tulli tekee kansainvälisiin jätesiirotiin keskittyviä kuljetustarkastuksia eri tullitoimipaikoilla. Syke, poliisi ja / tai rajavartiolaitos osallistuvat näihin tarpeen mukaan. Osa tarkastuksista voidaan yhdistää raskaan liikenteen tarkastuksiin. Tarkastetaan menettelyt ja asiakirjojen ja käytännön vastaavuus.

Tullitoimipaikat satamissa sekä rajoilla tarkastavat säännöllisesti kansainvälisten jätesiirojen menettelyjen noudattamista ja ovat tarvittaessa yhteydessä Sykeen. Tullin liikkuvat ryhmät tarkastavat rajoilla ja satamissa riskiperusteisesti vientejä ja tuonteja EU-maiden välillä. Tullin on tarvittaessa pysäytettävä epäilty laitton jätesiiro ja ilmoitettava siitä Sykelle jatkotoimista päättämistä varten.

Syke saa tietoa muiden EU-maiden viranomaisilta silloin, kun laittomaksi epäilty Suomesta lähtenyt kuorma on pysäytetty esimerkiksi jossakin kauttakulkusatamassa.

7 Tarkastusten maksullisuus

Syken tekemät kansainvälisiin jätesiirotiin liittyvät tarkastukset ovat pääsääntöisesti maksuttomia. Valtion ja kunnan viranomainen voi periä maksun laatimaansa ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta ympäristönsuojelulain 205 § (1) mukaisesti. Myös kansainvälisiin jätesiirotiin liittyvistä tämän tarkastussuunnitelman mukaisista tarkastuksista voidaan periä maksu. Jätelain 144 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomainen voi periä maksun jätelain 124 §:n mukaisista tarkastuksista.

8 Käytössä olevat tarkastusten voimavarat ja keinot

8.1 Henkilöstöresurssit

Syken viranomaispalveluissa kansainvälisten jätesiirototehtävien hoitamiseen on käytettävissä yhteensä noin 5 henkilötyövuotta (htv) tämän suunnitelman tekohetkellä. Tämä jakautuu seuraavasti:

- 4 htv ylitarkastajat
- 1 htv assistentti

Tarkastukset muodostavat vain osan ylitarkastajien tehtäväkuvaa, joka sisältää mm. jätesiirotilmoitusten lupakäsittelyn. Tämän suunnitelman mukaiset tarkastukset vievät arviolta seitsemän työpäivää kuukaudessa, eli yhteensä noin 4 htkk vuodessa.

ELY-keskusten sekä kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten tulee tarkastaa omissa valvontakohteissaan kansainvälisiin jätesiirotiin liittyvät asiat ympäristönsuojelulain mukaisten määräaikaistarkastusten yhteydessä.

8.2 Koulutus ja ohjeet yhteistyöviranomaisille

Syke järjestää vuosittain koulutusta toimijoille kansainvälisistä jätesiiroista. Koulutuksessa saa perustiedot kansainvälisistä jätesiiroista. ELY-keskusten ja kuntien valvojat voivat osallistua koulutuksiin.

Syke kouluttaa tarpeen mukaan myös muissa tilaisuuksissa, kuten jätealan neuvottelupäivät, valvojien koulutus- ja neuvottelupäivät sekä Tullin ja poliisin koulutustilaisuudet.

Syke teki vuonna 2019 kansainvälisten jätesiirojen valvontaohjeen alueellisille valvontaviranomaisille. Ohje päivitettiin vuonna 2023. Ohje on jaettu ELY-keskusten ja kuntien valvontaviranomaisille.

9 Tarkastussuunnitelman julkisuus

Jätteesiirtoasetuksen mukaan tarkastussuunnitelmat kuuluvat ympäristötiedon julkista saatavuutta koskevan direktiivin 2003/4/EY soveltamisalaan. Suomessa julkisuus on pääperiaate kaikissa hallintoasioissa. Tämä suunnitelma julkaistaan Suomen ympäristökeskuksen verkkosivulla soveltaen ympäristöministeriön ohjeistusta ympäristötiedon saatavuudesta sekä aktiivisesta ja järjestelmällisestä levittämisestä erityisesti sähköisten välineiden avulla.

10 Raportointi Euroopan komissiolle

Jätteensiirtoasetuksen artiklan 51(2) mukaisesti Syke raportoi komissiolle kunkin kalenterivuoden lopussa jätteensiirtoasetuksen

- 1) artiklassa 50 säädettyjä tarkastuksia ja tarkastussuunnitelmia koskevat tiedot jätteensiirtoasetuksen liitteen IX mukaisella lomakkeella.

50 artiklan 2 kohdan mukaisesti toteutettujen tarkastusten tulokset, mihin sisältyy:

- jätteiden siirtoihin liittyviä laitoksia, yrityksiä, välittäjiä ja kauppiaita koskevien tarkastusten lukumäärä, fyysiset tarkastukset mukaan lukien:
- jätteiden siirtojen tarkastusten lukumäärä, fyysiset tarkastukset mukaan lukien:
- jätteiden siirtoon liittyviä laitoksia, yrityksiä, välittäjiä ja kauppiaita koskevien epäiltyjen laittomuuksien lukumäärä:
- tarkastuksissa laittomiksi siirroiksi varmistuneiden laittomiksi epäiltyjen siirtojen lukumäärä:

50 artiklan 2 a kohta tiedot tarkastussuunnitelmasta tai -suunnitelmista:

- tarkastussuunnitelmien lukumäärä koko maantieteelliseltä alueelta:
 - tarkastussuunnitelmien hyväksymispäivämäärät ja niiden kattama ajanjakso:
 - tarkastussuunnitelmien viimeisin arviointipäivämäärä:
 - tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden välinen yhteistyö.
- Ilmoittakaa ne elimet tai henkilöt, joille epäilyistä tapauksista tai sääntöjenvastaisuudet voidaan ilmoittaa.

- 2) artiklan 24 mukaisten laittomien jätesiirojen tapahtumisen (kyllä/ei). Jos laittomia jätesiiroja on ollut, täytetään niitä koskevat liitteen IX taulukon 5 tiedot.

Syke kokoaa tiedot ELY-keskusten ja kuntien edellisenä vuonna tekemien tarkastusten määristä kokonaisraportointia varten. Raportti julkaistaan Syken verkkosivuilla.

11 Suomen ympäristökeskuksen yhteystiedot

Yhteystiedot Sykeen ovat:

- Lupien käsittelyä ja jätesiiroja koskevat yleiset asiat
ylitarkastajat Laura Haapola, Katri Lautala, Eeva Mäntymaa, Hannele Nikander ja Pirke Suoheimo
wasteshipments(at)syke.fi
Syken vaihde p. +358 295 251 000
- Siirtoasiakirjat ja jätesiiroerien valvonta
assistentti Sinikka Holck
movementdocwasteshipments(at)syke.fi
Syken vaihde p. +358 295 251 000
- Verkkosivut suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi:
[Jätteiden kansainväliset siirrot](#)
[Internationell transport av avfall](#)
[Transfrontier shipments of waste](#)

